

TRAFİK GÜVENLİĞİ

Doç.Dr. Ahmet ZENGİN

İçindekiler

• Öğrenme Hedefleri

- 1. Risk ve tehlike kavramları**
- 2. Riskli davranışın tetikleyicileri ve pekiştiricileri**
- 3. Trafikte proaktif davranış ve kendini koruma becerileri.**

■ Konunun Özeti

■ Değerlendirme Soruları

Şunlar Hakkında Düşünelim

- * Vapur iskeleye yanaşırken, iskele verilmeden atlayan/ atlamaya çalışan yolcular neden böyle davranmaktadır?
- * Tren hareket ettiği sırada kapı kapanırken içeri atlayan/atlamaya çalışan yolcu bunu tehlikeli görmemekte midir?
- * Kendisine kırmızı ışık yandığı halde durmayan sürücü için kırmızı ışıkta geçmek nasıl bir davranıştır?
- * Bu davranışlar hakkında “**tehlike**” veya “**risk**” kavramlarını kullanabilir miyiz?

Tehlike ve Risk

Tehlike ve risk aynı anlama gelmez.
Trafik güvenliği açısından tehlike ve riski ayırt etmeliyiz.

Tehlike

Sigara bir tehlike kaynağıdır, içildiğinde pek çok zarar verebilir.

Risk

- Sigara içiyorum, o halde hayatımı riske atıyorum.
- Sigara içmiyorum, o halde riski yönetiyorum, sigara bana zarar veremez.

Sigara bir **tehlike** kaynağıdır ama sigara içmek **riskli** davranmaktır.

Trafikteki tehlike kaynaklarını **güvenli** davranarak etkisiz hale getirebiliriz.

Tehlike ve Risk

- Kumsala atılmış kırık bir şişe “**tehlike**”dir.
- Kumsalda çıplak ayakla gezmekle “**risk**” oluşur.
- Ayağa terlik giyerek kumsalda dolaşma tehlikeyi fark ederek, ya da öngörerek bu tehlikeden dolayı zarar görmeden hareket etmek, yani “**güvenli davranmak**” tır.

Şunlar Hakkında Tekrar Düşünelim!

- Vapur iskeleye yanaşırken, iskele verilmeden atlayan/ atlamaya çalışan yolcular neden böyle davranmaktadır?
- Tren hareket ettiği sırada kapı kapanırken içeri atlayan/atlamaya çalışan yolcu bunu tehlikeli görmemekte midir?
- Kırmızı ışık yandığı halde geçen sürücü için kırmızı ışıkta geçmek nasıl bir davranıştır?

Şunlar Hakkında Tekrar Düşünelim!

- Vapur iskeleye yanaşırken atlayan kişiler **acelesi** olduğunu söylüyor.
- Trene atlayan kişiler treni **kaçırmak** istemiyor.
- **Kırmızı ışıktaki geçen** sürücü o sırada yolu **boş** olduğunu iddia ediyor.
- Bu davranışlar sonuçları itibari ile yüksek **risk** içeren davranışlardır.
- Her üç örnekte yer alan fiziksel **tehlikeler**, aynen **kumsalda çıplak ayakla dolaşan** kişinin maruz kalacağı tehlike misali, kaza ve zarar olasılığını arttırmaktadır.

Şunlar Hakkında Tekrar Düşünelim!

- O halde, vapur iskeleye yanaşırken atlayan, benzeri başka kurallara uymama davranışı gösteren kişiler tehlikeyi bilmiyor ya da azımsıyor olabilirler,
- Oysa, bu davranışlar **yaralanma**, **sakat kalma** ve **ölüm** gibi büyük kayıplar ile sonuçlanabilmektedir.

Şunlar Hakkında Tekrar Düşünelim!

- Bu davranışlar ‘**genel güvenlik kurallarından sapma**’ olarak adlandırılabilen **ihlal davranışlarıdır**.
- İnsanlar neden belirlenmiş güvenlik kurallarına uymazlar? Kural ihlal etme davranışlarının incelendiği çalışmalarda ihlalcilerin **zaman kazanma isteği**, ortamda var olan **tehlikeyi fark edememe**, ya da **tehlike ile başetme yeteneklerine fazla güvenme** gibi nedenlerle bu davranışları gerçekleştirdikleri bulunmuştur.

Şunlar Hakkında Tekrar Düşünelim!

- ‘Zaman kazanma isteği’ gibi davranış tetikleyicileri, her ihlalin kaza ile sonuçlanmamasından, ya da ihlal davranışının ceza ile olumsuz şekilde sonuçlanmaması gibi nedenlerden dolayı güçlü bir şekilde pekişirler.
- Ortamda var olan tehlikeyi fark edememe ise daha çok bilgi ve deneyim eksikliğinden kaynaklanır. Özellikle trafik ortamında çocukların, gençlerin ve acemi sürücülerin tehlikeyi öngörememeleri, riskli davranışın ortaya çıkmasına bir neden olarak gösterilebilir.

Tehlikeyi Algılama ve Risk Alma

- Tehlikeyi algılama, tehlike kavrayışı olarak tanımlanır.
- Tehlikeyi algıladığı halde kurala uygun davranmama **risk alma** davranışdır.
- Ortamda algılanan risk fazla ise risk alma davranışlarında azalma görülür.
- Ortamda algılanan risk düşük ise, riskli davranışlar artar.

Tehlikeyi Algılama ve Risk Alma

- Trafik güvenliği açısından, çeşitli ortam düzenlemeleri ile trafikte tehlikelerin görünür hale getirilmesi ve risklerin yönetilmesi (mühendislik), sürücülerin ve diğer yol kullanıcılarının kural ihlali yaptığında ceza alma (denetim) dahil , olumsuz sonuçlarla daha fazla karşılaşabileceği algısının yükseltilmesi, risk alma davranışlarında (kural ihlallerinde) azalmalar sağlamaktadır.
- Ancak, **bireysel olarak yapabileceklerimiz**, kendimizin “trafikte tehlike ve risk ile nasıl temas ettiğimize odaklanma” çerçevesinde yer alır.

**Kazaya giden son ortak yol,
Bardağı taşıran son damla,
kritik değişken
Riskli Davranış**

**Öyleyse şahsen
yapabileceklerimiz var!**

Önce Özeleřtiri

- Trafikte kural ihlali yapmayanımız, riskli davranmayanımız var mı?
- Riskli davranış, bardağı taşıran son damla olduğuna göre, kişisel riskli davranışlarımızı gözden geçirip, analiz edip değişimi başlatabiliriz.
- **Kendi riskli davranışlarımızın dinamiğini iyi anlamak için bazı bilgileri hatırlayalım:**

Riskli Davranışların Dinamiği

Hemen elde edilecek olumlu sonuçlar için, sonra karşılaşılabilecek olumsuz sonuçlar **göze alınır.**

Yaralanma,

“bana olmaz” inancı ile temellenmiş, belirsiz bir sonuç olduğu için **zayıf caydırıcı** dır.

(Trafikte her riskli davranış her seferinde kazayla sonuçlanmıyor, “bana olmaz” inancı pekişiyor.)

Trafikte Riskli Davranışlarımızın Olası Sonuçları

Zaman kazancı,

hemen elde edilen kesin bir sonuç olduğu
için **güçlü pekiştiricidir.**

(Seçilen riskli davranışın sonucu **kaza** da olabilir.)

Trafikte Riskli Davranışlarımızın Olası Sonuçları

- Tekrarladığımız, yapmaya meyilli olduğumuz riskli trafik davranışlarımızı gözden geçirelim.
(Kırmızı ışıkta geçmek, emniyet kemeri takmamak, yakın takip, üst geçidi kullanmadan karşıdan karşıya geçmek)
- Riskli rutini değiştirebiliriz.
- Riskli davranışlarımızı değiştirmek üzere planlama yaparak trafik güvenliği ortamına kişisel katkımızı yapabilir ve kendimizi korumuş oluruz.

Trafikte Kendimizi Nasıl Koruruz?

➤ Riskli davranışlarımızdan vazgeçerek,

➤ Güvenli ve önleyici davranarak.

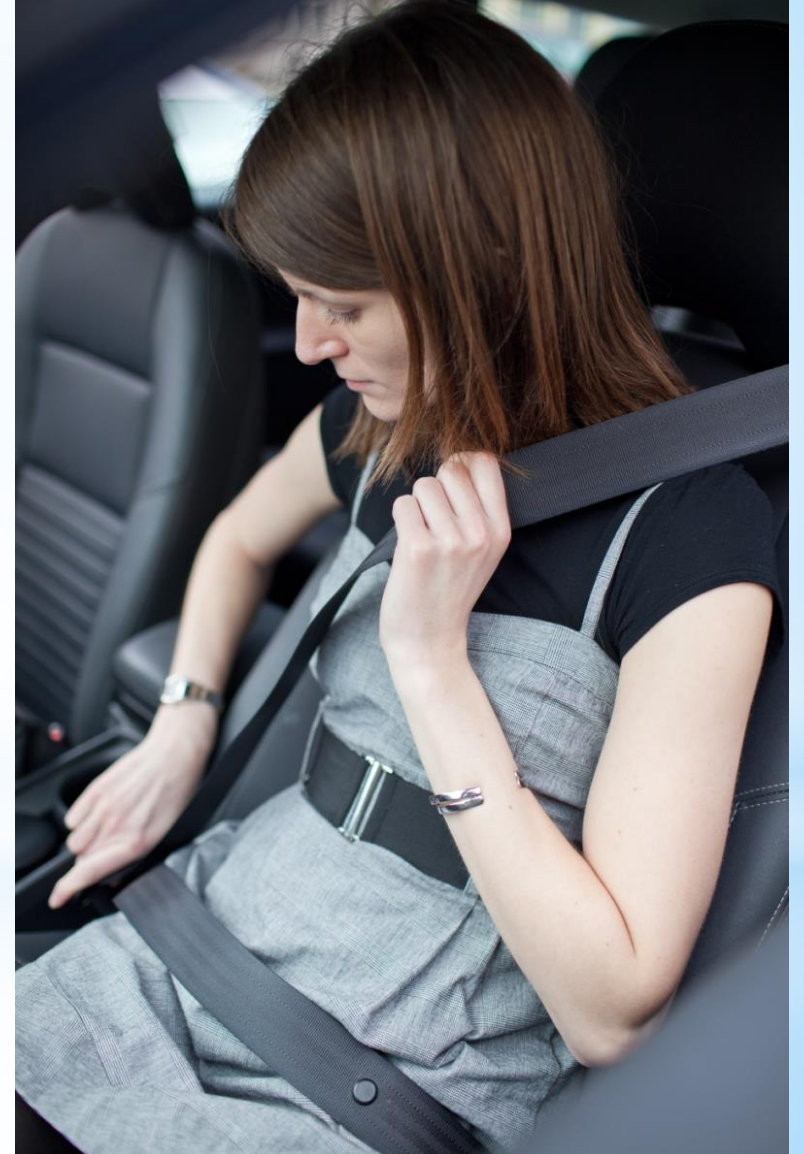
Ancak;

➤ Tek sorumluluğumuz kendimizi korumak mı?

➤ Düşünelim! Başka korumamız gerekenler var mı?

Trafikte Kendimizi Nasıl Koruruz?

- Önleyici (proaktif) davranışlar ortaya koyabilmek, önleyici, tedbirli bir yaklaşıma sahip olmayı gerektirir.
- Reaktif davranışlar ise tepkicidir, olana, bitene uyum gösteren davranışlardır.

Bir Atasözü

➤ “Olanla ölene çare yok”

- * Önleyici yaklaşım oluşturabilirsek, istenmeyen durumlar olmadan, ortaya çıkmadan önce engelleyebiliriz.
- * İstenmeyen olay olduktan sonra ise, yapılabilecek bir şey olmayabilir veya yapılanların geri döndürücü, olumlu etkisi çok sınırlı olabilir.
- * **Pro aktif (önleyici) yaklaşımı öğrenebiliriz:**

Proaktif Yaklaşım - Reaktif Yaklaşım

Proaktivite, insan olarak kendi yaşamımızdan sorumlu olduğumuz anlamına gelir. Davranışlarımız koşullarımızın değil, kararlarımızın bir işlevidir. Bazı şeylerin olmasını sağlamak için hem **inisiyatifimiz** vardır, hem de **sorumluluğumuz**.

Proaktif insanlar o sorumluluğu kabul ederler.

Proaktif Yaklaşım - Reaktif Yaklaşım

- İstenmeyen durumlarla karşılaşmamak için **önceden** tedbirler almak.
- Bu düşünce tarzında uzun dönemli, stratejik planlama ağır basar.
- Sorun **ortaya çıkmadan** çıkacakmış gibi düşünerek önlem alınır. En kötü olasılık dikkate alınır.
- Başarı **mutlaka** gelir.

- Tepkici yaklaşım
- Bu düşünce tarzında kısa dönemli taktik planlama ağır basar.
- Sorun ortaya çıkmadan önlem **alınmaz**.
- Yarın değil, **bugün** düşünülür.
- Başarı **şansa** bağlıdır.

Proaktif Yaklaşım - Reaktif Yaklaşım

«Seçeneklerimize bir bakalım!»

«Farklı bir yaklaşım seçebilirim!»

«Yapabileceğim bir şey yok!»

«İşte ben böyleyim!»

«Elden ne gelir!»

«Böyle gelmiş, böyle gider!»

«Eski köye yeni adet gerekmez!»

Kazadan Korunmak İçin Proaktif Davranışlar

Kazalardan korunmak için;

1. Tehlikeyi fark etmek,
2. doğru kararı vermek,
3. doğru tepkiyi göstermek gerekir.

1. Temiz farlar
ve cam

2. Duruş aksamı
(fren, lastikler) ,
düşük hız

3. Ayağı gazdan
çekme

Örnek: Yağış ve yerde buz var, yola çıkan yayayı görmek, fren yapmak veya hızı azaltarak durma kararı vermek ve durabilecek biçimde hareket etmek için aracı uygun şartlarda tutmak ve uygun biçimde kullanmak gerekir. Kaygan yolda hızı azaltmamak, **riskli** davranmaktır.

Alışkanlık Haline Getirilmesi Gereken Kritik Güvenli Sürüş Davranışları

- ⚠ Emniyet kemeri takmak ve taktırmak,
- ⚠ Hızı kontrol etmek,
- ⚠ Çocuk güvenlik koltuğu kullanmak,
- ⚠ Güvenli takip mesafesini korumak,
- ⚠ Görüş ve görünmeyi sağlamak,
- ⚠ Sürüş sırasında cep telefonu kullanmamak.

Kritik Güvenli Sürüş Davranışları Yerine Riskli Olanlar Tercih Edildiğinde Olanlar

Adana'nın Ceyhan İlçesi'nde aşırı hız yapan yolcu minibüsü, süt taşıyan kamyonete çarptı.

Kazada **3 kişi öldü, 14 kişi yaralandı.**

Bu kaza olmayabilirdi!!!!

Kritik Güvenli Sürüş Davranışları Yerine Riskli Olanlar Tercih Edildiğinde Olanlar

- 04 Temmuz 2012 Çarşamba
- Siirt'te Trafik Kazası: 1 Ölü
- Aşırı hızdan dolayı meydana gelen trafik kazasında bir çocuk hayatını kaybetti.
- Edinilen bilgilere göre olay, Kurtalan Caddesi üzerinde bulunan Şeyh Ebül Vefa Camisi civarında meydana geldi. Karşıdan karşıya geçmeye çalışan Ö.F.Biçen (12), Y.Ö. idaresindeki 72 AD 417 plakalı kamyonet çarptı. Ambulansla Siirt Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Ö.F.Biçen yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı.

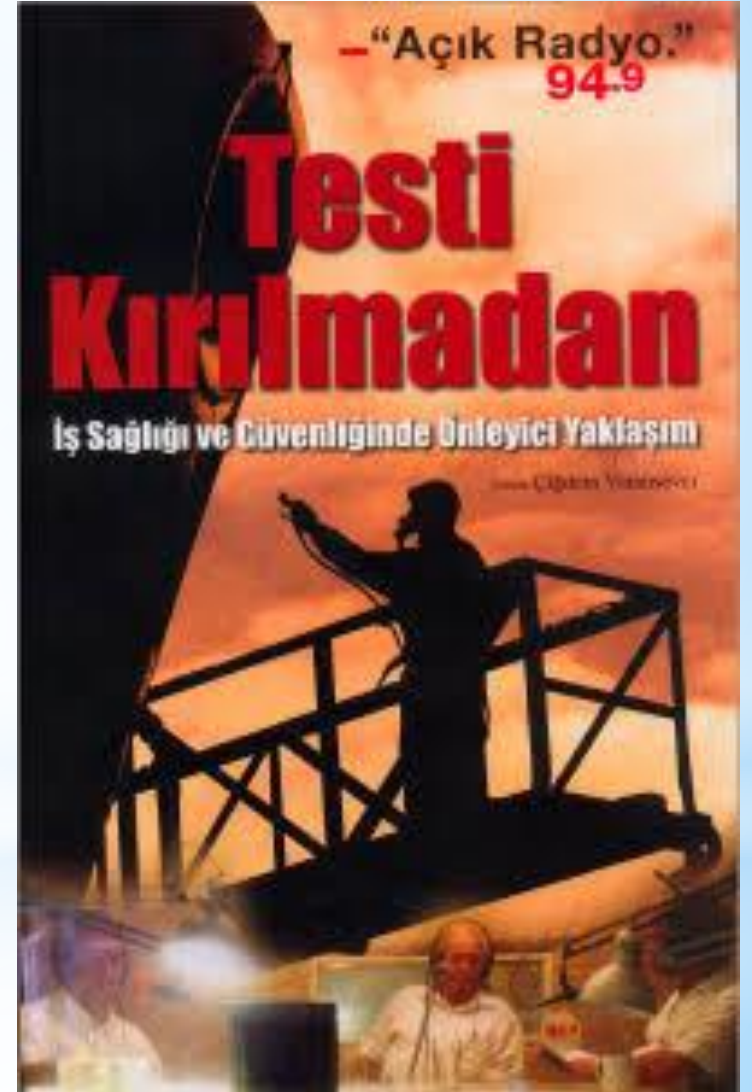
Bölümle ilgili sorular

Soru-1	Risk ve tehlike kavramları birbirlerinin yerine kullanılabilir.		Yanlış
Soru-2	Kişinin tehlikeli durumu fark etmesine rağmen güvenli davranmaması “risk alma” davranışdır.	Doğru	
Soru-3	Zaman kazanma isteği riskli davranışın pekiştiricilerindendir.		Yanlış
Soru -4	Trafikte buzlu ve kaygan yolda düşük hızda seyretmek, proaktif davranış ve kendini koruma becerileri içinde yer alır.	Doğru	
Soru -5	Sorun ortaya çıkmadan, çıkacakmış gibi düşünerek önlem almak reaktif davranış özelliğidir.		Yanlış

Okuma Önerisi

Vatansever, Ç. (2011).

Testi Kırılmadan: İş Sağlığı ve
Güvenliğinde Önleyici Yaklaşım.
TEM Yapım Yayıncılık,
İstanbul.

Kaynakça

- * Arnett, J. (1994). Sensation seeking: a new conceptualization and a new scale. *Personality and Individual Differences*, 16, 289 – 296.
- * T.C. İstanbul Valiliği “Güvenli Yaşam” Eğitimleri - eğitim kitapçıkları
- * Jonah, B. A. (1997). Sensation seeking and risky driving: A review and synthesis of the literature. *Accident Analysis and Prevention*, 29 (5), 651 – 665.
- Kılıç, N. (2008). *Şirketlerde Trafik Güvenliği Uygulamaları ve Sürücülerin Trafik İhlal Davranışları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Ün. SBE.
- Sungur, E. (2011). *Güle Güle Kullanın, Güvenli Kullanın*. Doğu Otomotiv Çalışanları için Trafik Güvenliği Eğitimi Sosyal Sorumluluk Projesi.
- Sümer, N. (2003). Personality and behavioural predictors of traffic accidents: Testing a contextual mediated model. *Accident Analysis and Prevention*, 35, 949 – 964.
- Vatansever, Ç. (2011). *Testi Kırılmadan: İş Sağlığı ve Güvenliğinde Önleyici Yaklaşım*. TEM Yapım Yayıncılık, İstanbul.
- Vatansever, Ç., Sungur, E., Tiryaki A. (2009). *Davranış Odaklı Güvenlik Yönetimi, Önlem Dergisi*
- * Yasak, Y. (2002). *Trafik Kazaları ile İlişkili Sürücü Tutum ve Davranışları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.